

SØREN KIERKEGAARDS UDSEENDE

AF

K. BRUUN ANDERSEN

AAGE KABELLS nye Bog: „Kierkegaardstudiet i Norden“ tager ogsaa Stilling til den Strid om Kierkegaards Udseende, der rejste sig i 1942 om RIKARD MAGNUSSENS Bog: „Søren Kierkegaard set udefra“. Magnussen hævder i denne Bog, at Kierkegaard var pukkelrygget; anderledes kan Bogen fornuftigvis ikke forstaas, da den ender med en Paastand om, at den absolut pukkelryggede Mandsling paa Marstrands kendte Tegning af to Skakspillere forestiller Kierkegaard og er tegnet uforbeholdent efter Naturen. Kabell giver nu Magnussen Ret i denne Paastand, idet han dog mener, at Pukkelryggethed har udviklet sig betydeligt med Aarene, da Kierkegaard ellers ikke kunde være blevet forlovet med Regine Olsen og optaget i Kongens Livkorps.

Det er denne Tilslutning til Magnussen, der faar mig til at underkaste Bevismaterialet en ny Prøve. Først maa jeg dog bemærke, at det synes mig besynderligt, om en Pukkelryggethed, som Kabell mener, skulde tage til med de voksne Aar, men herom maa Lægevidenskaben jo udtale sig. Jeg er enig med Kabell i, at Kierkegaards hele Stilling til det Olsenske Hjem vanskeliggør en Tro paa, at Kierkegaard paa den Tid skulde have været pukkelrygget, men uenig med ham i hans Bemærkninger om Livkorpset. Livkorpset blev nemlig enhver Student indrulleret i pligtmæssigt, og der foreligger mig bekendt intet om, at Kierkegaard, som af BRANDT antaget, blev afskediget efter Ansøgning. Det vides kun, at han blev udført af Rullen – sammen med et Par Kammerater – efter Overlægens Attest som aldeles umulig til Militærtjeneste.

At Kierkegaard nu i nogen Grad har været vanfør, og at ialtfald hans Ryg har været deform, maa efter hans egne Skrifter anses for givet, nogen nærmere Dokumentation heraf er overflødig for Kendere af hans Skrifter. Spørgsmaalet er blot, om Deformiteten har haft

Karakter af Pukkelryggethed. Vanførheden uden Pukkelryggethed giver forøvrigt vel tilstrækkelig Basis for den legemlige Undtagelsesstilling, som Kierkegaard faktisk befandt sig i. Der skal saamænd ikke saa meget til af Uensartethed med Normen, før et Menneske føler sin Særstilling, føler sig „vanheldet“. Dette Ord brugtes forøvrigt i den Kierkegaardske Familie som betegnende Ulykke i Almindelighed og ikke specielt legemlig Ulykke.

Og saa til Magnussens Beviser. Disse falder i to Grupper, nemlig Samtidens Udtalelser og forskellige Tegninger. Den sidste Bevisgruppe lader jeg nu ude af Betragtning ud fra den Opfattelse, at ingen vil kunne give Magnussen Medhold i, at denne Gruppe viser andet end, hvad man vidste i Forvejen, at Kierkegaard var rundrygget eller skrutrygget. Kun vil jeg om Skakspilleren sige, at det forekommer mig uforstaaeligt, at nogen kan tro, at det er Kierkegaard. Det forestiller efter min Mening utvivlsomt en ældre Mand, sandsynligvis med Fip-skæg, en ung Mand har ikke saa markerede Træk.

Og saa Samtidens Udtalelser. Magnussen kan kun anføre to Udtalelser om Pukkelryggethed. Den ene er BROSBØLLS bekendte Vers, der omtales i Brosbølls Erindringer. Da Brosbøll imidlertid selv siger, at Verset er skrevet umiddelbart i Tilknytning til en Fornærmelse fra Kierkegaards Side, vil det være betænkeligt at opfatte Bemærkningen som tilstrækkeligt Bevis, saa meget mere som Kierkegaards Navn ikke nævnes i Verset. TROELS-LUND skal dernæst ifølge Magnussen have sagt ham, at Kierkegaard var pukkelrygget. Det havde været et bedre Bevis, om Troels-Lund havde skrevet det i sin Bog om Kierkegaard, hvor han kun siger, at Kierkegaard ved Faldet fra Træet i Barndommen fik et Knæk, der anviste ham Plads „som vanfør fattig Undtagelse“ (Side 312, lidt ukorrekt citeret i Pastor Hjerl-Hansens Kronikker i Aftenberlingen den 6. og 7. Aug. 1948). Troels-Lund sidestiller forøvrigt uklart (Side 76) Faldet med Soldaterkassationen, saaledes at begge Tildragelser bliver Minder „om, at han legemligt ikke var som andre, men af Naturen selv stemplet som en stakkels Undtagelse“. Rent bortset imidlertid fra, at Troels-Lund kun var godt 15 Aar, da han sidste Gang saa Kierkegaard, vil en mundtlig Udtalelse refereret af en Mand, der som Magnussen presser sit Stof, aldrig virke overbevisende.

Magnussens øvrige Materiale er saaledes: GOLDSCHMIDTS Erindring fra 1837: „Fremstaaende Skuldre“; BRØCHNERS Erindring fra 1836: „Noget meget uregelmæssigt i sin hele Skikkelse“ og senere: „Det

uregelmæssige i hans Bevægelser, der vistnok hang sammen med hans Skævhed“; SIBBERN: „Med en Skævhed, som om en lille Pukkelryggethed havde været paa Point til at komme“; REGINE SCHLEGELS mundtlige Overlevering: „Han var højskuldret“; ZINCKS mundtlige Overlevering: „Han var saagu' skrutrygget“; P. C. ZAHLES: „Kierkegaard var nær ved at ligne en Karikatur. . . . Ryggen var en Smule krum“. Dertil kommer saa HERTZ's Udtalelser. Men da Translatøren i „Stemninger og Tilstande“ er en opdigtet Person, maa han lades ude af Betragtning, og derfor ogsaa HERTZ's Bemærkninger i Studiebogen „skudtrygget eller pukkelo“ om Translatøren. Derimod synes der mere Grund til at lægge Vægt paa Hertz's Skildring i Studiebogen 1856 af Kierkegaard „med brede Skuldre og noget rund Ryg“, (denne sidste kendes dog ikke af Magnussen, den er fremdraget af KÜHLE i 1932).

Det er hele Herligheden, og de af Magnussen ellers nævnte Udtalelser omhandler ikke Ryggen, og Magnussen kan derefter ikke siges at have ført Bevis for, at Kierkegaard var pukkelrygget.

Dertil kommer det TROJESKE Smædeskrift fra 1855, fremdraget af BRANDT i Berlingske Tidende 5. Maj 1942. Kierkegaard kaldes her en Skiftingnatur, en Thersites [der jo var pukkelrygget] og en Vanfør, men paa Grund af Skriftets voldsomt agitatoriske Præg er det, som ogsaa Brandt erkender det, vanskeligt at tillægge det større Betydning, og selv om man vilde det, er Pukkelryggetheden jo ikke nævnt; Thersites-Betegnelsen og Skifting-Betegnelsen gaar mere paa den aandelige Side. Brandt er ogsaa tilbøjelig til at tro, at Sibbern er den, der kommer Sandheden nærmest.

Men der findes endnu flere samtidige Udtalelser. Det var ikke blot TROJEL, der kaldte Kierkegaard en Thersites, det gjorde MARTENSEN jo ogsaa i sit Svar paa Kierkegaards Angreb paa hans Tale om Mynster, men det ligger ogsaa her nærmest at tænke paa Thersites' „Aandstype“.

Ellers er det naturligst først at nævne Kierkegaards Skolekammerater, der skrev om ham til BARFOD. Disse Breve, der alle taler om Kierkegaards Spinkelhed og Svaghed, nævner intet om Pukkelryggethed eller anden Vanførhed.

ARTHUR ABRAHAMS siger i „Minder fra min Barndom og tidlige Ungdom“, 1895, Side 54: „Hele hans Person staar forresten ganske tydelig for mig: de høje Skuldre, den urolige, noget hoppende Gang. . .“. Og det er værd at bemærke, at Abrahams ikke ellers var bange for

Ordet „pukkelrygget“, for i „Minder fra mine Forældres Hus“ skildres JETTE WULFF, H. C. ANDERSENS Veninde, som pukkelrygget (Side 18).

BRANDES, der er født den 4. Febr. 1842, siger om Kierkegaard: „Den stakkels Sildefødning var ikke blot vanfør, men syg . . . Han havde den Art Vid, som, om end i langt ringere Grad, gerne findes hos Pukkelryggede, hos Hofnarre eller andre svage og jævnlige forulempede Væsener, der lider under et uhelbredeligt Tungsind. . . “. Brandes, der intet siger om, om han selv kan huske Kierkegaard, siger altsaa, at han ikke var pukkelrygget men vanfør. SCHWANENFLÜGEL siger i sin Bog om Mynster, 1900, Side 154, at han har faaet Kierkegaards Udseende under Kirkestormen beskrevet af Prof. AGERSKOV, der omgikkes Kierkegaard, og siger Side 174, at Kierkegaard „var duknakket, med fremstaaende Skuldre“; og hertil kommer den af Pastor Hjerl-Hansen nylig fremdragne Bemærkning af Kierkegaards Onkel Christian om hans daarlige Holdning paa Dødslejet.

Naar P. A. HEIBERG i sin Bog om Kierkegaard 1895 siger, at Kierkegaard af nogle skildres som pukkelrygget, vides det ikke, hvem han hentyder til. Det kan altsaa være Brosbøll og Trojel, der alene haves i Tankerne. Og ialtfald kan man intet Bevis for Kierkegaards Pukkelrygget hente ud af en saadan Udtalelse.

Efter alt foreliggende finder jeg det saare betænkeligt at statuere, at Kierkegaard var pukkelrygget, og jeg vil med BRANDT være tilbøjelig til at tro, at Sibberns Udtryk er de sandeste. Udover det foreliggende Materiale skal endnu noteres, at Kierkegaard ikke – som fremdraget af Pastor Hjerl-Hansen i de nævnte Kronikker – kunde have opnaaet Præsteordination, hvis han havde været pukkelrygget, og at Kierkegaard selv i X¹A 497 nævner, at Mynster under en Samtale klappede ham paa Skulderen. Mon Mynster vilde have klappet Kierkegaard paa Skulderen, hvis han havde været pukkelrygget? Mon ogsaa Kierkegaard vilde have redet og svømmet, hvis han havde været pukkelrygget?

Jeg skal endelig nævne, at ogsaa Kierkegaards Broder PETER synes at have været vanfør. Schandorph beskriver ham ialtfald i „Oplevelser“, 1889, da Peter var 50 Aar gammel, saaledes: „Knap middelhøj, lidt skjæv i Skuldrene og rundrygget, ikke lidt skelende, med en stor uadelt formet Mund var hans Udseende ikke skønt; Ansigtet mindede lidt om en Sokrates-Maske. Stemmens Toner laa væsentlig i et højt Register, var skarp og gennemtrængende, kunde blive skærende, næsten hvinende, naar han kom i Pathos, alt mens Taarerne randt ham ned

ad Kinderne, og det exalterede Udtryk forhøjedes af de uregelmæssig stillede Pupillers Glans“.

Om Kierkegaard var køn eller ej, er nok en Smags Sag. BRANDT mener jo, at Kierkegaard var paafaldende grim, ja en Medusa, og at hans Grimhed end ikke gennemstraaltes af Aandens Skønhed. Mangfoldige Samtidige har dog haft en anden Opfattelse, og Regine Olsen har sikkert ikke fundet sin Elskede grim som en Medusa.